

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Θα μπορούσα να περιγράψω την ποιητική συλλογή του Βασίλη Βλαχάκου «Ωδή στην ουράνια γη », ως το προϊόν μια γραφής εν κινήσει. Τόσο στο εσωτερικό κάθε ποιήματος ξεχωριστά, όσο και ανάμεσά τους, τίποτε δεν φαίνεται να γίνεται οριστικά εκεί, τίποτε δεν μοιάζει να συμβαίνει μόνο τότε, τίποτε δεν μπορεί να αποδοθεί αποκλειστικά σε κάποιον. Όπως θα έλεγε και η σύγχρονη λογοτεχνική κριτική, η χωρικότητα, η χρονικότητα και η σωματικότητα των ποιημάτων αποδεικνύονται ιδιαίτερα εύπλαστες, αν και όχι εντελώς απρόβλεπτες: Όλα όσα λέγονται εγγράφονται στον λακωνικό χώρο, περιορίζονται από αυτόν, αλλά και ταυτόχρονα απελευθερώνονται μέσα σε αυτόν. Πιο συγκεκριμένα:

Η χωρικότητα της Ωδής διαμορφώνεται ως εξής: η γραφή ξεκινά από τη σχεδόν αναπόφευκτη αναφορά στο εμβληματικό κέντρο της λακωνικής γης, τη Σπάρτη, και στη συνέχεια ενδίδει σε μια ανωφερή και σπειροειδή κίνηση που θα την οδηγήσει στον συμβολικά φορτισμένο Ταΰγετο.

Η διαδρομή είναι πλούσια σε σταθμούς και προσεγγίσεις: η αναφορά στη Σπάρτη συμπληρώνεται με μια περιπλάνηση στον αστικό χώρο της λακωνικής πρωτεύουσας και συνεχίζεται, μεταξύ άλλων, με μια καταβύθιση στον εφιαλτικό Καιάδα, τη διστακτική όσο και ηδονική επιστροφή στη μήτρα του Βαφειού, την ανάβαση στη νεκρή πολιτεία του Μυστρά, τη διείσδυση στην ερμητικότητα της Μάνης και τη συμμετοχή στον ανάλαφρο παλμό των Τσιντζίνων. Κάθε γεωγραφική επιλογή είναι στιγματισμένη από τις συνδηλώσεις της και κάθε σημείο μετατρέπεται και μια διαφορετική, πρόσκαιρη ή μονιμότερη, χαρτογράφηση της επιθυμίας.

Η χρονικότητα της Ωδής παίρνει την παρακάτω μορφή: από τις μυθολογικές εκφάνσεις του σπαρτιατικού ηρωισμού, στην παλίμψηστη βυζαντινή ταυτότητα της Λακωνίας, την απελευθερωτική ζέση των αρχών του 19ου αιώνα και τους βασικούς θύλακές της, και από εκεί στην πιο πρόσφατη και απτή εκδοχή της θυσίας των 118, αλλά και στον σύγχρονο αμέριμνο "περιηγητισμό". Όλα τα παραπάνω έχουν διαδραματιστεί στη Λακωνία και τα υπενθυμίζει ή τα επαναφηγείται μια φωνή που θέλει να προέρχεται και να ανήκει στον ίδιο αυτό χώρο: όσα λέγονται προβάλλονται στον τόπο που αμέσως μετά θα τα οικειοποιηθεί, θα τα διαθλάσει και θα τα επιστρέψει παραλλαγμένα και ανανεωμένα σε μια καινούρια ανάγνωση.

Τέλος, η σωματικότητά της Ωδής μπορεί να γίνει αντιληπτή με τον εξής τρόπο: τα πρόσωπα που παρελαύνουν είναι στις περισσότερες περιπτώσεις γνωστά και «σημαδεμένα».

Ο Λυκούργος, ο Λεωνίδας, η Ωραία Ελένη, ο Μενέλαος, ο Πausανίας, ο Νίκων ο Μετανοείτε, ο Κων. Παλαιολόγος, ο Δαβάκης, ο Ρίτσος και ο Βρεττάκος συναντιούνται με κάπως πιο ανώνυμους ομοτόπους τους και με συλλογικά υποκείμενα όπως οι Μανιάτες και οι Μανιάτισσες ή οι πεσόντες του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Είτε υπήρξαν στο μύθο είτε στην πραγματικότητα, όλοι οι παραπάνω σχετίζονται με τη Λακωνία έστω κι αν τελικά επιλέγουν ή αναγκάζονται να την εγκαταλείψουν. Σε κάθε περίπτωση, εν-σωματώνουν με διαφορετικούς τρόπους το χωροχρόνο τους, τα ποικίλα εδώ-και-τώρα στα οποία ανήκουν. Ταυτόχρονα διαφέρουν και σχετίζονται μεταξύ τους: η γειτνίασή τους δεν καταργεί την εμπλουτιστική ετερογένειά τους και ταυτόχρονα ευνοεί τη συμπληρωματικότητά τους.

Και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, οι συναντήσεις που θα ήταν αδιανόητες εξαιτίας της απόκλισης του ατομικού τους χρόνου καθίστανται δυνατές χάρη στη σύγκλιση των προσωπικών τους χώρων.

Μια ποιητική συλλογή με αυτό το υλικό είναι, επομένως, κάτι περισσότερο από ένα οδοιπορικό. Είναι ένας λόγος που μιλά για το χώρο και πρόθυμα εξαρτάται από αυτόν. Με μια λέξη, η Ωδή στην Ουράνια γη, αποτελεί ένα ιδιότυπο «λακωνίζειν»: μια σειρά από σύντομες προφανώς στάσεις, που δεν μπορούν παρά να υπάρξουν η μια σε συνδυασμό με την άλλη. Κάθε τόπος παραπέμπει στον επόμενο, κάθε γεγονός θυμίζει το προηγούμενο, κάθε πρόσωπο συνομιλεί με ένα άλλο. Τίποτε από όλα αυτά δεν είναι εύκολα νοητό χωρίς το πλησίον του: με αυτό τον τρόπο, άλλωστε, ο λαβύρινθος της εκ νέου ανακάλυψης της αγαπημένης «πολιτείας» εξομαλύνεται, αναπτύσσεται και μετατρέπεται σε πληρότητα του γενέθλιου τόπου της γραφής.

Απόστολος Λαμπρόπουλος
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σπάρτη

« Στέμμα την έχει στα μαλλιά
κορώνα στο κεφάλι
χρυσό κολιέ στο στήθος της
στο χέρι δαχτυλίδι
κόσμημα το ήθος της
κι αιώνιο στολίδι! »

Υπερδύναμη το όραμα της πόλης
σφραγίδα μιας ένδοξης εποχής
τείχη τα στήθη των γενναίων
φρούρια οι τάφοι των νεκρών
ακρόπολη η πειθαρχία
όπλο ο ορθός συλλογισμός
θεμέλιο η αγωγή των νέων
υπακοή και σεβασμός
πειθαρχημένο σύνολο στους νόμους
ο « μέλας ζωμός » τρόπος ζωής
λιτοί σε όλες τους τις πράξεις
« το Λακωνίζειν εστί φιλοσοφείν »
αρμονικά το σώμα και το πνεύμα
με στέρηση και άσκηση σκληρή
στα όρια της ζωής και του θανάτου
η « διαμαστίγωση » ενώπιον της θεάς
στη φυσική εξέλιξη του « Άμμες..»
ο Καιάδας με το στόμα ανοιχτό
με άγρυπνο μάτι η « Απέλλα »
οι πέντε Έφοροι αδιάφθορες μορφές
στα στιβαρά της χέρια η αντρεία
την ασπίδα και το κοντάρι προσφορά
στο κάλεσμα μιας υπέρτατης θυσίας
στο βωμό του « ταν ή επί τας »

η εκπλήρωση στ' ακέραιο του χρέους
στις Θερμοπύλες το « Μολών λαβέ! »
μήνυμα μιας πλέριας κοινωνίας
αποκορύφωμα μιας πολιτείας σεβαστής
αθάνατες αξίες και ιδέες
αμύθητης αξίας θησαυρός
αιώνια παρακαταθήκη και λαμπρή
πρότυπα του σήμερα απ' το χτες
χρυσή κληρονομιά, αιώνιο κάλλος!

ΣΠΑΡΤΑΘΛΟΝ

Στου Φειδιππίδη πάνω τα αγνάρια
ανάμεσα από βράχια κι από ρύμες
διαδρομή στο χρόνο και στο χάρτη
σημάδια ανεξίτηλα κι ανάρια
κραυγές παλιές, αιώνιες μνήμες
φέρνουν το μήνυμα στη Σπάρτη!

Για να γιομίσει το φεγγάρι
θέλει καρδιά κ' υπομονή
να βγει πανσέληνος θα πάρει
χρόνο πολύ, ψυχή κι επιμονή!
Για να γενεί παράδεισος η γη μας
πρέπει να τρέξουμε εμείς
να πάρουν τη σκυτάλη ύστερα οι γιοι μας
και όλοι οι λαοί να γίνουμε δρομείς!

Στον υπερμαραθώνιο ετούτο
που ξεπερνά η αντοχή τα όριά της
και η φιλία δεν ξέρει από πατρίδα
που η αλληλεγγύη κάνει το ντεμπούτο
και η προσπάθεια μετρά τα μόριά της
πιάνεται απ' το όνειρο η ελπίδα!

Για να βλαστήσει η ειρήνη
και να ανθίσει η λευτεριά
πρέπει να έρθει η γαλήνη
στον κόσμο με απλοχεριά!
Αν θα γκρεμίσουμε τα κάστρα
που φέρνουν στις καρδιές αναστολή
ο ουρανός σπαρμένος άστρα
θα φέγγει σαν ανατολή!

Λιτή, στους νικητές, τιμή το Σπάρταθλο
ένα στεφάνι ελιάς η Λακεδαίμων
μια κούπα νερό απ' τον Ευρώτα
το δρέπανο της Άρτεμης για έπαθλο
ο νικητής περήφανος κι ευδαίμων

της Σπάρτης σύμβολα, αιώνια ρότα!

Μυστράς

Στης Ιστορίας τ' ανηφόρι
αγκομαχάει το παρόν
με το δισάκι του γιομάτο χρέος
τις μνήμες πανωφόρι
με θαυμασμό και δέος
περνάει στο παρελθόν!..

Η φαντασία πιάνεται απ' το χρόνο
στα καλντερίμια σαν γλιστρά
αναστηλώνει τα παλάτια
με το Δικέφαλο στο θρόνο
και το Δεσπότη του Μυστρά
μέσα από σπίτια κ' εκκλησίες
θολές στο κάστρο οπτασίες
το μεγαλείο τους μετρά!..

Νεκρή η πολιτεία ζωντανεύει
και παίρνει σάρκα και οστά
ο θρύλος ξάφνου ανασταίνει
και το μαρμαρωμένο βασιλιά
θεριεύει και το κυπαρίσσι
κι ανατολή και δύση
έχουν σκεπάσει τα κλαδιά!..

Στο άρωμα του σήμερα ξυπνάει
γυρίζει στο άλλο το πλευρό
βλέπει τις πέτρες που κρατιούνται
μην πέσει άλλη στο γκρεμό
όπως αυτές που πήγανε στο βρόντο
βγαίνει σ' ένα παράθυρο γυμνό
χωρίς εξώφυλλα στον κόσμο
κορνίζα σ' έναν πίνακα με φόντο
το ασημένιο χρώμα της ελιάς
και σαν τη μέλισσα ρουφάει
το νέκταρ της πορτοκαλιάς!

Του Πάρνωνα τον ήλιο με καμάρι
έχει για στέμμα στα μαλλιά
βλησίδι και μαργαριτάρι
στο στήθος ο Ταΰγετος κρατά
περίτεχνο κι αιώνιο σπλιθάρι
στον ένδοξο Ευρώτα τα νερά
πανάκριβο η Σπάρτη δαχτυλίδι
με το Δικέφαλο στο χέρι της φορά!

Μάνη

Η πρώτη εικόνα της ζωής εδώ είναι σκληρή!..
Σαν να κοσκίνισε ο Θεός το χώμα σ' άλλον τόπο
κι όλες τις πέτρες σώριασε βουνά σ' αυτή τη γη
σε μία άγρια ομορφιά με το δικό του τρόπο!

Όσοι γεννήθηκαν εδώ στην πέτρα την καυτή
δίχως νερό, χωρίς φαΐ και δίχως φύλλο ίσκιο
δεν την αλλάζουν στη ζωή την κόλαση αυτή
ούτε με τον παράδεισο κι ας κάνουνε το θρήσκο!

Θρησκεία και οικογένεια, πατρίδα λευτεριά
τα έχουν όλα ιερά όπως και την τιμή τους!
Και « το κρατούν μανιάτικο » με πάθος στην καρδιά
γι' αυτό ποτέ δεν κάθεται και μύγα στο σπαθί τους!

Όσες φορές τους έσπειραν το σπόρο της σκλαβιάς
εδώ ποτέ δεν φύτρωσε ετούτο το χορτάρι!
Ποτέ κανένας τους εδώ δεν έγινε ραγιάς
κι ούτε κανείς δεν μπόρεσε μια πέτρα να τους πάρει!

Το χώμα που 'χει δεν αρκεί ούτε και να θαφτούν!
κι όμως εδώ εφούντωσε της λευτεριάς ο σπόρος!
αν είχε χώμα αυτή η γη, ούτε να το σκεφτούν!
υπόδουλος θα ήτανε της χώρας μας ο χώρος!

ο Ταΰγετος

(στο όνειρο και στο χρόνο)

Στοιχειωμένο καράβι η θωριά του
πετρωμένη κραυγή
πυραμίδα η γκρίζα σκιά του
δείλι κι αυγή
μυστήριο σημάδι της φύσης
του μύθου τροφή
παγωμένα τα άσπρα πανιά του
κρύα σιωπή
και στα πέντε κατάρτια του γλάροι
πετούν αετοί!
Στο ψηλό του κατάρτι ο προφήτης
καπετάνιος σωστός
απ' τα σύννεφα βγαίνει αγνάντια

στον ήλιου το φως
εκεί που σωπαίνει ο κόσμος
και μιλάει ο Θεός!
Στα νερά αρμενίζει του χρόνου
της Σπάρτης ιερή κιβωτός
με την πλώρη γεμάτη με πύργους
αρματωμένη γωνιά
με την πρύμνη πανέρμη αντίκρυ
στο θυμό του Βοριά
τα πλευρά του γεμάτα κοχύλια
απολιθωμένα χωριά
η ερήμωση έχει βάλει στις πόρτες
κοντομήρια βαριά
το κεφάλι τους τα πατζούρια χτυπάνε
στους τοίχους ζερβά και δεξιά
τροκτικά τους νοικοκύρηδες κάνουν
σε τραπέζια κενά
η σιωπή τριγυρνά στα δρομάκια
με κρύα καρδιά
πυγολαμπίδες τις νύχτες θρηνούνε
με τα μάτια θολά
τη σκληρή μοναξιά που κοιμάται
με τη θλίψη αγκαλιά
δίπλα στο κρύο και σβηστό παραγώνι
με τη χόβολη στο τζάκι ογρή
και στην πράσινη θάλασσα κάτω
ο Ευρώτας, η Σπάρτη, Εμείς!..
Επιβάτες όλοι του πλοίου
ταξιδιώτες σ' αυτή τη ζωή
κάθε τόσο φεύγει και ένας
με το πλοίο αυτό της γραμμής
χωρίς εισιτήριο στο χέρι
κι όμως ποτέ δεν γύρισε πίσω κανείς!..
Όσοι είναι από χρόνια φευγάτοι
στο κατάστρωμα ελάτια ορθά
αγναντεύουν τη ζωή που περάσαν
γαντζωμένα σε βράχια γυμνά
κι όσοι σήμερα φεύγουν πιο κάτω
στην πλαγιά του Μυστρά
ακολουθίες στη μνήμη τους ψέλνουν
σε εκκλησίες δίχως παπά
με ένα στερνό τους αντί στον κόσμο
και μια τελευταία στη φύση ματιά
ανεβαίνουν στα καλντερίμια ντυμένοι
κυπαρίσσια ψηλά!
Η αράχνη του Καιάδα το στόμα
έχει στήσει ιστό
μιας και κανένα τώρα ο νόμος
όπως κείνα τα χρόνια δεν στέλνει
στα αμπάρια ριχτό...

Χτυπημένο απ' το Χάρο στην πλώρη
η πληγή του σπηλιά
σκοτεινά τα αμπάρια και κρύα
έχουν μπάσει νερά
σταλαχτίτες και σταλαγμίτες
χρονοδείχτες παλιοί
το ρολόι της φύσης μετρά σε αιώνες
πόντο το πόντο της γης τη ζωή!
Αραγμένο καράβι η θωριά του
μισός ουρανός
πόσο είναι στ' αλήθεια μπροστά του
ο κόσμος μικρός!
Η Ανατολή με αγάπη του δίνει
το πρώτο φιλί
το δείλι σαν κάτσει ο ήλιος
αγναντεύει τη γη
γελαστός πριν να φύγει για ύπνο
η δύση χρυσή
ζεστό το στερνό της το χάδι
θωπεύει τη γη!
Συχνά πάνω του τα στοιχεία της φύσης
ξεσπούν με οργή
το σκεπάζουν με πάγους και χιόνια
μια ζωή παγερή
το φυσάνε βοριάδες - νοτιάδες
το χτυπούν κεραυνοί
το χτυπούν καταγίδες και μπόρες
το δέρνουν καιροί
στα πλευρά του ποτάμια το αίμα
τρέχει θολό
κι αυτό κατορθώνει και βγαίνει
στο ξέφωτο πάντα ορθό!..
Γεναριάτικο κροκάτο φεγγάρι
μες τη νύχτα γυμνό
κυνηγάει πάνω στον πάγο
το σκοτάδι της θλίψης που τρέχει
να κρυφτεί στο γκρεμό!
Όταν έρθει ο καιρός ξαναβγαίνει
και μαζεύει σκυφτά
στους σπασμένους καθρέφτες των βράχων
ακριβά μυστικά
βότανα χίλια που βγαίνουν τη νύχτα
απ' τη μέρα κρυφά
γιατροσόφια παλιά που τα έχει
η ζωή φυλαχτό
με κοινό μυστικό το χορτάρι
π' όσοι φεύγουν το παίρνουν μαζί
μα αυτό έχει το όνομα δώσει
και το λεν' αρσενικό το βουνό!..
Μυρωμένο αγέρι στα στήθια

ανάσα βαθιά
και νεκρό ανασταίνει στ' αλήθεια
κάθε πλαγιά
με τη ρίγανη και με τη φτέρη
μάτσα κι αγκαλιές δροσερές
στις αποχρώσεις του πράσινου μέσα
φωτεινές πινελιές
κρουσταλλένιες πηγές με τα βρύα
βελουδένιες σκιές
με το ελένιο πέλαγος αγνάντια
το σιταρένιο κύμα
τη θάλασσα της πορτοκαλιάς
και το μοσχάτο κλήμα!

« Λαλούδι της Μονοβασιάς »

Στοιχειωμένο θωρηκτό αγκυροβολημένο
μοναδική ο κάβος του εμπασιά
άρρηκτα το παρελθόν με το παρόν δεμένο
η νέα και η παλιά Μονεμβασιά
η πρώτη στην ακτή απολαμβάνει το παρόν
κι απέναντι στο κάστρο της κλεισμένη
στου πέλαου η παλιά μουλιάζει τα νερά
κι από τον ουρανό πιασμένη
θυμάται και ζει με τα παλιά
πάνω στα βράχια γαντζωμένη
καπετάνισσα με περισσή κορμοστασιά
με τα καράβια κοσμογυρισμένη
λέει ιστορίες με κουρσάρους πειρατές
με Άβαρους, με Σλαύους και με Τούρκους
με Φράγκους και Καταλανούς
με Βενετούς, μνηστήρες κι εραστές
και όσα ακόμα δεν χωράει ο νους
τι πέρασε στη ζωή από κατακτητές!..
Φιλότιμη πιάνει απ' το κελάρι
μία κανάτα μονεβασιώτικο κρασί
φιλόξενη αρχίζει να κερνάει
τα χείλη της ψελλίζουν μια ευχή
αρχόντισσα ντυμένη στο μετάξι
γνωστή και σαν Μενεξέ η Καλεσί
πάει στα βράχια να κοιτάξει
μη φάνηκε στη θάλασσα κανείς..
Καλοσυνάτη ύστερα σε παίρνει
από το χέρι και σε ξεναγεί
μέσα από καλντερίμια και καμάρες
σπίτια, εκκλησίες και στοές
νιώθεις στον κόσμο της συνεπαρμένος
γίνεσαι ένα με το κάστρο και το χτες

βγαίνεις παράξενα κι αλλιώτικα ντυμένος
πηγαίνεις περίεργα σε άλλες εποχές
βλέπεις να είσαι πολιορκημένος
δεν έχεις άλλες φαίνεται επιλογές
είσαι σαν όλους πλέον ορκισμένος
το κάστρο να μην πέσει στους εχθρούς
τρέχεις το τείχος οπλισμένος
και δίνεις κουράγιο στους πολεμιστές!..
Είσαι μια ανάσα απ' το Μινώα
μια δρασκελιά απ' τις ακτές
μα το παρόν απέχει χρόνια
από παντού σε ζώνουν πολιορκητές
βάζεις μπαρούτι στα κανόνια
κι αρχίζεις να ρίχνεις κανονιές!
Δίνεις τη μάχη με το χρόνο
εικόνες πνίγονται στη θάλασσα θολές
και ξάφνου χάνεται από μπρος σου
στο βάθος του πελάγου ο εχθρός
λύνει του κάστρου την πολιορκία
μένεις στη θέση σου πιστός
απίστευτα πράγματα και όμως
γίνεσαι απ' όλους πιστευτός!..
Ξυπνάς και κάνεις το σταυρό σου
στον Ελκόμενο ψελλίζεις προσευχή
που σε αξίωσε να ζήσεις τ' όνειρό σου
έντονα σ' αυτή την ένδοξη εποχή
ακούς ξένες γλώσσες στο πλευρό σου
ξαφνιάζεσαι μην γύρισαν οι εχθροί
γυρίζεις και βλέπεις επισκέπτες
ευλαβείς κι αυτοί προσκυνητές
του κάστρου φίλοι και στρατιώτες
στον κόσμο του βράχου πρεσβευτές!
Πετάς ανάθεμα μια πέτρα
μ' όλη τη δύναμη στο βάθος τ' ουρανού
κι αυτή διαγράφει την τροχιά της
με μια βουτιά στο χάος του γκρεμού
λίγο πιο έξω απ' τα βράχια
αυτοκτονεί στο κύμα του βυθού..
Ξεκινάς και παίρνεις το κατόπι
στο καλντερίμι η σκέψη σου γλιστρά
σ' αυτούς που άφησαν τα ίχνη
περαστικοί από τούτη τη ζωή
περνάς αλλιώτικος την πύλη
με όσα έζησες ατόφια στην καρδιά
δεν σε τραβάνε άλλοι τόποι
σέρνεις τα πόδια στο παρόν
παίρνεις το δρόμο για το μέλλον
με το παραμυθένιο παρελθόν
κ' οι κάμερες παίρνουν των ματιών σου
από απέναντι το όνειρο σε πλάνο κοντινό!

ΕΠΙΜΕΤΡΑ

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ & ΣΠΑΡΤΗΣ
ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Έν Σπάρτη τῆ 11 Ἰανουαρίου 2007

Κύριον
Βασίλειον Βλαχάκον
Ένταῦθα

Άγαπητέ μου κ. Βλαχάκο,

Μέ πολλή χαρά ἔλαβα καί ἐμελέτησα τὴν ἀξιόλογο ποικτική σας συλλογή, μέ τόν τίτλο «ΩΔΗ ΣΤΗΝ ΟΥΡΑΝΙΑ ΓΗ», καί ἦσαν εὐγνωμόνως σᾶς εὐχαριστῶ.

Ὡς λογοτέχνης κατορθώνετε μέ γραφίδα τὴν πληθωρική σας ψυχὴ νά ἐνσαρκώσετε ποικτικά σέ μιά ἀγαστὴ ἐνότητα χωροχρονική, τό ἱστορικό διάβα τῆς περιάκουστης λακωνικῆς γῆς. Τό παρελθόν δίνει τό χέρι στό παρόν. Ἀπό τῆ Σπάρτη τοῦ Λυκούργου, τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Καιάδα, μᾶς μεταφέρετε ἐν ὤδαϊς μέχρι τῆ Σπάρτη τοῦ Ἀντικαιάδα, τοῦ Σπάρταθλου, τίς Ἀμύκλεις, τό Βρεττάκο, τῆ Μονεμβασιά, τό Ρίτσο Καί μέσα στό δυναμικό αὐτό πεδίο ὁ σιωπηλός Πάρωνας σμίγει μέ τόν ἀγέρωχο Ταῦγετο, ὁ Καβομαθιάς ἀπαντᾷ τόν Ματαπά...

Ὡς ποιητῆς ὑμνεῖτε προσωπικότητες πού ἀναδύθηκαν ἀπό τὰ σπηλιάχνα τῆς ἡρωομάννας Λακωνίας μας καί σφράγισαν ἀνεξίτηλα, μέ τόν πατριωτισμό τους, τὴν αὐτοθυσία τους, τό ἀγωνιστικό τους φρόνημα, τὴν παραδειγματική καί ποησιολογική προσφορά τους, τὴν ἐθνική μας πορεία.

Ἀναδεικνύετε ἐπίσης καί μᾶς ὑπενθυμίζετε ἦθη καί ἀξίες πού κυοφορήθηκαν καί μορφοποιήθηκαν στόν περικαλλῆ τόπο μας, ἀλλὰ σήμερα δυστυχῶς τείνουν νά ἀποτελέσουν κειμήλιο προγονικό.

Πρόκειται ἐν τέλει, μπορούμε νά ποῦμε, γιά μιά πρωτότυπη ἀπόπειρα ἱστορικῆς ποίησης ἀπό ἕναν ταλαντούχο καί φιλόπατρι Ἑλληνα, ἡ ὁποία μπορεῖ νά διδάξει τόν ἀναγνώστη, τόν Λάκωνα καί ὄχι μόνο τόν Λάκωνα. Βέβαια δέν μπορεῖ νά τοῦ μεταπλάσει τό χαρακτήρα του. Ὅμως μπορεῖ σίγουρα νά τόν ευαισθητοποιήσει, νά τόν προβληματίσει, νά ἀγγίξει τὴν ψυχὴ του.

Ἐκ βάθους καρδίας σᾶς ἐπαινῶ καί εὐχομαι ὁ «Δοτὴρ τῶν φώτων» νά σᾶς εὐλογεῖ, γιά νά ἔχετε ὑγεία, μακροήμερευση καί κάθε ἀγαθὸ στὴν πετυχημένη ἦδη ζωὴ σας.

Μέ τιμὴ καί εὐχές

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

β) Η «Ὠδὴ στήν ουράνια γη» τοῦ Βασίλη Βλαχάκου ἀποτελεῖται ἀπό ἐξήντα οκτὼ ποιήματα. «Ὀυράνια γη» εἶναι ἡ λακωνικὴ γη.

Ὁ ποιητῆς με τὰ ποιήματα πού τῆς αφιερώνει μας καθιστά, κατὰ τὴ ρῆση τοῦ Jean-Paul Sartre, συνδημιουργός, ἀφοῦ μας καλεῖ νά συνεργαστοῦμε μαζί του ὡς ἐπαρκεῖς ἀναγνώστες. Νά καταθέσουμε τὰ προσωπικά μας βιώματα καὶ νά

επιχειρήσουμε να συνομιλήσουμε με το παρελθόν, χωρίς υπεκφυγές, αναλαμβάνοντας τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις που μας κληροδότησε.

Οι εκφορές του λόγου υπαγορεύονται ταυτόχρονα από το παρελθόν, και από το παρόν, και απαιτούν την επιβεβαίωση τους και στο μέλλον. Το «ταν ή επί τας» εκφέρεται με τον πόνο της μάνας που στέλνει σήμερα το παιδί της στον πόλεμο, το «μολών λαβέ», ως η αιώνια αναμέτρηση του φωτός και του σκότους. Ο Λυκούργος νομοθετεί, και επιλέγει το μισεμό με «διαβατήριο το όραμα του χρόνου» για την ευνομία της πατρίδας. Οι πληγωμένες καρδιές δεν καταδέχτηκαν, δεν καταδέχονται και δεν θα καταδεχτούν να καλύπτονται πίσω από τις ασπίδες τους. Η ετυμολογία «λασπολογία», που δεν εγγράφηκε στα λακωνικά χρονικά για τον Πausανία, θα αποφαίνεται για τους εκάστοτε διώκτες του.

Ο Βασίλης Βλαχάκος με έννοιες όπως «ίσος», «φιλόξενος», «λιτός», «δωρικός» και ανατροπές ρήσεων, όπως η ταπεινωτική «πλην Λακεδαιμονίων» οδηγεί έμμεσα τον αναγνώστη σε θεώρηση του παρελθόντος και αναθεώρηση του παρόντος.

Η συλλογή αποτελεί εγχειρίδιο της τοπικής μας ιστορίας, όπου η νεότερη Ελλάδα έχει ισομερή παρουσία με την αρχαία και τη βυζαντινή. Ο Λυκούργος συνδιαλέγεται με τον Παλαιολόγο και ο Πλήθων με τον καπετάν Ζαχαρία. Τα ποιήματα ηχούν ως παραμύθια που μπορεί να έχουμε ξανακούσει αλλά, επειδή μας θέλγει η αφήγηση, επιθυμούμε να τα ακούσουμε και πάλι.

Στην «Περιήγηση» καταγράφεται η λακωνική περιπέτεια εν χωρώ και εν χρόνω. Ο αναγνώστης αναγνωρίζει πρόσωπα αγαπημένα, συμπληρώνει κάποιες από τις ξεθωριασμένες γραμμές των χαρακτηριστικών τους, επισκέπτεται γωνιές που του είχαν διαφύγει.

Την προτεινόμενη διαδρομή την ακολουθεί ο αναγνώστης νοερά, ωστόσο, του δημιουργείται επιτακτική η ανάγκη να την περπατήσει και πραγματικά. Από τον Πάρνωνα και τον Ταΰγετο έως τη Μάνη και την Ελαφώνησο, ο αναγνώστης ακολουθεί τον ποιητή ως συνοδοιπόρος και ενεργητικός συνομιλητής του διαλόγου που προτείνεται με τον τόπο και την ιστορία.

Ο στίχος στα περισσότερα ποιήματα, ελεύθερος, υπακούει στον ρυθμό της ομοιοκαταληξίας, όταν την αποζητά ο ίδιος ο λόγος και την υποβάλλει το περιεχόμενο, όπως στο «Κυπαρίσσι του Μυστρά» και σε λίγα ακόμη ποιήματα. Εκμεταλλεύεται τον πλούτο της γλώσσας μας και μας θυμίζει και λέξεις που το σύγχρονο λεξιλόγιο έχει αποσύρει.

Ο ποιητής, εκπαιδευτικός ο ίδιος, δεν μπορεί να αποστασιοποιηθεί από το χώρο που αγάπησε, την αίθουσα διδασκαλίας. Οι φωνές που ο ίδιος θα επιθυμούσε να ακούει στην τάξη έχουν ατονήσει και είναι άλλες ηχηρότερες που τις καλύπτουν.

Εκείνος επιθυμεί να ισχυροποιήσει την ένταση των αδύναμων φωνών και να τις κάνει με υπερηφάνεια να ξανακουστούν στην τάξη και πέρα από αυτή. Εκείνο που προσμένει ή εύχεται είναι η ιστορία να μην μαθαίνεται ως γνώση, αλλά να καθίσταται βίωμα με «είσοδο ελεύθερη» και προσέλευση μεγάλη.

Όσο η μεθοδολογία της εκπαίδευσης θα επιλέγει διαθεματικές διαδρομές, θα ανακαλύπτει ενδιαφέρουσες προτάσεις διδασκαλίας της τοπικής ιστορίας στους στίχους της «Ωδής».

Η «Ωδή» μας προσκαλεί να ακούσουμε αυτές τις φωνές, με την ουράνια καταγωγή, της γης μας και ο καθείς ανάλογα να πράξει με την αξιοπρέπεια και την υπευθυνότητα που έχει ορίσει για τον εαυτό του.

Dr. Γεωργία Κακούρου - Χρόνη
Επιμελήτρια της Εθνικής Πινακοθήκης

γ) Ποτέ άλλοτε, σύγχρονος δημιουργός, δεν συμπεριέλαβε τόσο απόλυτα και συνάμα τόσο ελεύθερα σε μια συλλογή όλο το μεγαλείο της Λακωνικής «γης».

Δεν είναι τυχαίο, αλλά είναι τύχη, που στη ΓΗ του Λυκούργου, του Χείλωνα, του Βρεττάκου, αλλά και στην εποχή της λήθης και της παγκοσμιοποίησης υπάρχουν ακόμα ποιητές που έχουν την έμπνευση αλλά και την τόλμη να γράψουν μόνο για τα Λακωνικά!...

Μαρτυρούν έτσι, ότι είναι τόσο μεγάλα και μοναδικά, που δίκαια ο λαός μας θέλει τον τόπο μας να έχει ξεχωριστή θέση.

Η πληρότητα του περιγραφικού λόγου συχνά, ο αφαιρετικός συμβολισμός άλλοτε, η ακρίβεια στην περιγραφή των συναισθημάτων, η κατανόηση των προγονικών μηνυμάτων και η διαχρονική αντίληψη των νοημάτων αποτυπώνονται μοναδικά σε αυτοτελή ποιήματα, που είτε μόνα είτε ως συλλογή, είναι ικανά να οδηγήσουν και να διδάξουν τον αναγνώστη!

Κι ενώ ο τίτλος « Ωδή στην ουράνια γη » σε προϊδεάζει για ένα πόνημα υπερβολικό και ίσως ασαφές, το περιεχόμενο καταλύει κάθε έννοια «ποιητικής αδειας», εφόσον πυκνά νοήματα, στιβαρές εικόνες, εύστοχοι συμβολισμοί, ανάγλυφα συναισθήματα και λιτός λόγος με μέτρο και ρυθμό σε οδηγούν στο ταξίδι γνωριμίας με τη Λακωνική γη.

Από τη Σπάρτη χωρίς τείχη, στο ποίημα «η Σπάρτη» δίχως ρήμα! Ξάφνιασμα η αναμέτρηση με τον Καιάδα, έκπληξη η γνωριμία με τον Πausανία, δέος η ζωή του Οσίου Νίκωνα, χρέος ο κώδικας... Βαφειό, τιμή η αναφορά στη Μάνη, υπέρβαση στη θυσία των 118, απόδοση δικαιοσύνης η ισότητα επωνύμων και ανωνύμων, ικανοποίηση η γεωγραφική κατανομή!

Σε εποχές που αναζητάμε σημάδια και στηρίγματα στο ταξίδι της ζωής, η «Ωδή στην ουράνια γη» είναι συλλογή-όπλο ειρήνης, είναι δίδαγμα και κεντρική ιδέα ενός ιστορικού τόπου, ενός ηρωικού λαού, ενός αυθεντικού δημιουργού!

Διακρίνεται στη γραφή η ικανότητα του ποιητή που φαντάζεται, γνωρίζει, αλλά κι ερευνά χάριν της ακρίβειας. Κι όταν ένα ποίημα, μια συλλογή, έχει αυτά τα χαρακτηριστικά, δικαιούται μια θέση και στην ιστορική βιβλιογραφία.

Εύχομαι στα χρόνια μας η συλλογή του Βασίλη Γ. Βλαχάκου να είναι η αφορμή για να γνωρίσουμε καλύτερα τον τόπο μας, την Ιστορία μας, τον εαυτόν μας!

Είναι βέβαιο ότι (απ') αυτή τη συλλογή θα διδαχθούν οι γενιές των μαθητών και των παιδιών μας.

Κρατώ τελευταία εντύπωση την ευθύνη με την οποία με φέρνει αντιμέτωπη η «Ωδή» γλυκά, ποιητικά, αμείλικτα.

Γαριφαλιά Γεωργακοπούλου - Μπόνου

Εκπαιδευτικός

δ) Με την « ΩΔΗ ΣΤΗΝ ΟΥΡΑΝΙΑ ΓΗ » ο Βασίλης Γ. Βλαχάκος έρχεται να προσθέσει άλλο ένα πολύτιμο βιβλίο στην πνευματική του δημιουργία.

Με αυτή την ωδή, την τρίτη κατά σειρά, ο ποιητής μας αναμοχλεύει και προβάλλει το πνεύμα και την ψυχή των προγόνων μας, τις ομορφιές και την ιστορία της ιδιαίτερης πατρίδας μας.

Εκστατικός βλέπει τα πρόσωπα του χτες, τα αγκαλιάζει και μας τα γνωρίζει μέσα από άγνωστες πτυχές, με ένα πλήθος συναισθημάτων.

Βάζει το νου του να δουλέψει, προσπαθεί να καταλάβει όλο το μεγαλείο αλλά και τη μικρότητα των ανθρώπων, όπως όλοι μαζί και ο καθένας χωριστά παίζουν το ρόλο τους στο θέατρο της ζωής και από κει προχωράει σε γεγονότα και παραδόσεις, στα έθιμα και στις αξίες του λαού μας και με τρόπο λιτό και απλό αφήνει να ξεχειλίσει η υπερηφάνειά του και η χαρά του για τη γενέτειρα γη.

Στρέφει το φακό του κι εστιάζει τον προβολέα του στις ρίζες μας, χωρίς να στέκει στην υλική τους υπόσταση. Φωτίζει το ηθικό τους μεγαλείο και γι' αυτό κάθε του ποίημα οδηγεί σε ανάταση ψυχής.

Ατενίζει πνευματικά τα απομεινάρια του χρόνου και φτάνει μέχρι τα κράσπεδα που ορίζουν την ύλη και το πνεύμα χωρίς να προχωράει σε μεταφυσικές αναζητήσεις. Έτσι η ωδή του είναι πνευματικό γύμνασμα, ένα φτερούγισμα της ψυχής προς τον ουράνιο κόσμο, που μια ευγενική ψυχή μπορεί να συλλάβει.

Με την πρωτοτυπία του αυτή μας δίνει τη χαρά να γνωρίσουμε μέσα από την ποίηση τη γενέτειρά μας. Διεισδύει στη ζωή των αρχαίων Σπαρτιατών και με δέος προσπαθεί να αποκρυπτογραφήσει την ηρωική κι ενάρετη ζωή τους. Αναφέρεται σε πρόσωπα, θεσμούς, νόμους, συνήθειες και αξίες.

Προχωράει στο Μυστρά, περνάει από τη Μάνη και στη συνέχεια φωτίζει όλη τη Λακωνία για να προβληθούν δυνατά στα μάτια μας, άνθρωποι, τόποι και ιστορικά μνημεία, τα βουνά και τα ασύλληπτα σε ομορφιά δώρα της Λακωνικής γης. Έτσι ο ποιητής δίνει τη διαχρονικότητα και τη διαδρομή της.

Αναφέρεται στο «γίγνεσθαι» της ιδιαίτερης πατρίδας του με τρόπο απέριττο και ρυθμικό κι αφήνεται πολλές φορές να παρασυρθεί από την ευαίσθητη ψυχή του.

Ξεχνιέται να βάλει τελεία και υπάρχουν ποιήματα χωρίς παύση. Όμως ο αναγνώστης, αφού πάρει μια βαθιά ανάσα, διαβάσει όλο το ποίημα χωρίς διακοπή, όπως συμβαίνει με το καλό κρασί που το κατεβάζουμε μονορούφι όσο γεμάτο κι αν είναι το ποτήρι. Και κατ' επέκταση, αυτό γίνεται με όλα τα ποιήματά του.

Οι στίχοι του σε απορροφούν με το ιδεολογικό τους περιεχόμενο, με τις αξίες και τις αρχές που θέλει να μεταδώσει το σπινθηροβόλο πνεύμα του. Τα ποιήματά του κρύβουν πολλές εκφραστικές ομορφιές κι ο στίχος του είναι ρυθμικός, ελεύθερος ανεπιτήδευτος, αληθινός και ειλικρινής.

Με την ποιητική του αυτή συλλογή ο Βασίλης Βλαχάκος πρωτοτυπεί, δίνοντας ένα είδος ιστορικής ποίησης και βάζει ένα ακόμη πετραδάκι στο πνευματικό οικοδόμημα του τόπου μας.

Ηλίας Σαραντάκος

Φιλολόγος